

РЕЦЕНЗИЯ
от проф. Емил Трайчев Стоянов

за получаване на образователно-научна степен „доктор“ за дисертация на
Зоран Цветков Калев

на тема: „...злото пред Господа“ в книга Съдии Израилеви

Представеният за рецензия дисертационен текст на Зоран Калев е в обем от 317 печатни страници. Съдържа коректен научен апарат на оформление на цитиранията, използваната литература и референтните източници.

Приложени са подходящи за темата материали и изображения с релевантни данни. Повечето от тях са резултат от целенасочена изследователска работа на докторанта върху специализирани световни бази данни и не са присъствали до момента като аргументация в библеистичните изследвания в научното поле у нас.

Приемам, че тази систематизация на източници и сведения по темата на разработката разширява приносното пространство в дисертацията.

Темата на дисертационния труд „...злото пред Господа“ в книга Съдии Израилеви“ е актуална и докторантът е подходил към обекта на изследване с ясни тези, формулирани още в уводната част.

Там се представя и необходимото уточнение за използваната в анализите научна терминология. Мотивира се фокусът на аналитичната Първа глава, свързана с преглед на исагогическите бележки към книга Съдии. Осъществена е съпоставка на формирането и трансформациите в полетата на авторството и хронологията, както и на жанра на книгата при условията на традиционната и критична екзегетична среда. Върху тази методологическа основа успешно е развит приносният аспект в цялата

разработка. Подходът на сравнителния библейски анализ върху жанра на книга Съдии мотивирано е проведен като инструмент за анализа в основните части на дисертацията.

Налице са и други съществени методологически уточнения още от въведението на дисертационния труд. Работно тук е уточнението, което авторът дава в тезисен вид: „Актуалността на изследване на Книга Съдии Израилеви са изразява в това, че неколkokратните съгрешавания на целия Избран народ в тази наративна композиция биват част от многовековна криза в богослужението към Яхве“ (с.7 от Автореферата).

Изследването последователно излага развитието на „едно съзнание за виновност у израилтяните... спрямо това какъв е бил древния начин на богослужение преди записването на самото канонично описание на събитията от зората на Желязната епоха“. В тази посока се обговаря научно употребата на словосъчетанието „зло пред Господа“ и се посочва развитието в разбирането му. Представени са систематично възгледи на изследователи по темата – авторитети в старозаветната библеистика в световен мащаб и в българската научна общност. Сред тях се открояват имената на Мартин Нот, Боян Пиперов, о. проф. Н. Шиваров и много други. Принос на автора на дисертацията е, че успява да съпоставя и да интерпретира от лична позиция техните възгледи през фокуса на разглежданата докторска теза.

Докторантът е имал предвид направената при обстойното проучване на темата констатация, че в световен план с всеки изминат ден нарастват и научните статии, и книгите, в които се изследва темата в епохата на глобалните средства за информация. В проученото значително количество от тях се появяват разнолики и често противоречиви мнения.

Направен е аналитичен разбор на преобладаващата част от тези позиции и са дадени обобщения върху същностната и неоспорима промяна, която изявява поведението на новите формулирани решения. Обобщения по тези постановки присъстват на много места в труда.

Разработката съдържа избрани рецептивни теории от предишни епохи. Авторът привежда аргументи за приложимостта на базисни възгледи на именити теоретици на библеистиката от средата на миналия век в актуалния съвременен контекст. Тезата е защитена чрез съпоставителния анализ на възгледи на проф. Боян Пиперов, Мартин Нот, Герхард фон Рад и др. Буди интерес проекцията на техните научни тези в днешната изследователска среда, изпълнена с различни и провокативни послания. Коментират се в актуален дискурс постановки на Мартин Нот за девтерономичен източник, като се подчертава, че той обхваща „няколко книги, съотв. Второзаконие, Иисус Навин, Съдии, 1-4 Царе и чиято характерна черта е описването на последствията от идолопоклонството“ (с. 7 от Автореферата).

За да бъде достатъчно прецизен и аргументиран в изследването, Зоран Калев видимо познава референтните източници по темата в оригинал и превежда цитати от няколко чужди езика. Този добросъвестен подход прави справочната част от разработката полезна и за последващи аналитични трудове за други учени.

Съпоставителния историографски анализ в дисертацията е принципно и последователно изведен и се доказва като успешно работещ по темата.

Във Втора глава на разработката, анализ на частта Съд. гл. 2-3, докторантът препраща към тезата на протопр. Н. Шиваров „за наличие на богословски съчинения в старозаветни източници със сходен произход“ (с. 13 от Автореферата). В обобщението се прави полезен анализ на събраните от различни актуални извори сведения и се изразява мнението за съществуването на съвместимост между идеите, заложи в книга Второзаконие и източника, към който спада книга Съдии. Освен това е констатирана повтораемост на дадени изрази, което указва хронологични и жанрови проблеми, според които по-нататък в изследването (Глави 3-5) се тълкува употребата на словосъчетатиено „зло пред Господа“.

В Заключението прозира желанието на докторанта за синхрон между изчерпателност на темата и целенасоченост в избрания изследователски хоризонт. Калев търси средоточие на констатациите си чрез широк диапазон на наблюдение без каквато и да е нотка на абсолютизиране. Самото структуриране на труда внушава усещането за търсената многопосочност. За бъдещи дискусии остава определянето на това, „каква действително е била древната религия на Израил в домонархическата епоха“ (с. 27 от Автореферата).

В края на дисертацията са приложени два екскурса. Първият включва текстове от юдейската апокалиптична книжнина, в които употребата на израза „зло пред Господа“ съвпада с това от книга Съдии, а във втория е направено кратко изложение на доразвиването на идеята за „зло пред Господа“ в кабалистичния труд Зохар.

Налице е самостоятелност на научното изследване и заявяване на лична позиция на докторанта.

Самият автореферат цялостно и адекватно отразява съдържателните и приносните качества на дисертационния труд на Зоран Калев.

Приемам заявеното в приносите принципно твърдение, че в дисертацията е направен опит за анализ на книга Съдии от гледище на източниковия анализ, като успоредно с това е засегната и документалната теория за възникване на Петокнижието, с което основната задача, която си поставя докторатът е изпълнена на добро научно ниво.

Като имам предвид качествата на дисертационния труд на тема „'...злото пред Господа' в книга Съдии Израилеви“, приемам за успешно защитена тезата на докторант Зоран Калев. Заявявам позицията си да му бъде дадена образователно – научната степен „Доктор“.

Гласувам с ДА.

Подпис:

Проф. Емил Трайчев Стоянов